

Miljøministeriet
Naturstyrelsen

Natura 2000-plan 2010-2015

Villestrup Ådal

Natura 2000-område nr. 222
Habitatområde H222

Kolofon

Titel:

Natura 2000-plan 2010-2015. Villestrup Ådal
Natura 2000-område nr. 222
Habitatområde H222

Emneord:

Habitatdirektivet, Miljømålsloven, målsætninger, indsatsprogram,
Natura 2000-planer, Villestrup Ådal

Udgiver:

Miljøministeriet, Naturstyrelsen

Ansvarlig institution:

Naturstyrelsen
Niels Bohrs Vej 30
9220 Aalborg Ø
www.naturstyrelsen.dk

Copyright:

Naturstyrelsen, Miljøministeriet

Sprog:

Dansk

År:

2011

ISBE nr.

978-87-7091-537-3

ISBN nr.

978-87-7091-538-0

Dato:

1. december 2011

Forsidefoto: Villestrup ådal nord for Barsbøl

Fotograf: Torben Ebbensgaard

Resume:

Natura 2000-plan for Villestrup Ådal (nr. 222). Natura 2000-planen skal sikre gunstig bevaringsstatus for områdets udpegede arter og naturtyper. Området og truslerne mod de udpegede naturtyper og arter beskrives, og der fastlægges målsætninger og indsatser for naturtyperne og arterne. Der foretages en strategisk miljøvurdering af planen.

Må citeres med kildeangivelse

Indhold

Forord	4
Natura 2000-planlægning	5
<i>Natura 2000-planen er bindende for myndighederne</i>	6
Områdebeskrivelse	7
Trusler mod områdets naturværdier	8
Igangværende pleje og genopretning	11
Tilstand og bevaringsstatus/prognose	13
<i>Vurdering af tilstand</i>	13
<i>Vurdering af bevaringsstatus/prognose</i>	16
Målsætning	19
<i>Overordnet målsætning for Natura 2000-området</i>	19
<i>Konkrete målsætninger for naturtyper og arter</i>	20
<i>Modstridende interesser</i>	21
Indsatsprogram	23
<i>Generelle retningslinjer</i>	24
<i>Konkrete retningslinjer</i>	25
<i>Forslag til mulige virkemidler</i>	26
Sammenhæng og synergi med vandplan	26
Strategisk miljøvurdering	27
Bilag 1. Kort over Natura 2000-områdets placering og afgrænsning	28
Bilag 2. Opsummering af Natura 2000-planen og mulige virkemidler	29
Bilag 3. Væsentlige naturforvaltningsmæssige op-gaver	30
Bilag 4. Miljørapport for Natura 2000-planen	33

Foto: Claus Bjørn Larsen

Danmarks VIP-natur får egen bodyguard

Hvad har Skagens Gren, Silkeborgskovene og det Sydfynske Øhav til fælles? Eller klokkefrøen, fiskeørnen og gråsælen? De er alle en del af Danmarks særligt værdifulde natur, som vi er forpligtet til at passe godt på. Det samme gælder strandengen, højmosen og boblerevet. Natura 2000-områderne er et netværk af naturområder i EU, der indeholder særligt værdifuld natur set i et europæisk perspektiv. Natura 2000 skal sørge for, at alle 27 EU-lande drager omsorg for egne truede dyr, planter og natur.

Danmark har i alt 246 Natura 2000-områder. Hvert område får nu sin helt egen naturplan, der skal fungere som bodyguard. Det er i alt for mange år gået tilbage for naturens mangfoldighed. Nu skal planerne sørge for, at staten, kommuner og lodsejere drager omsorg for de naturtyper og plante- og dyrearter, der er truede sårbare eller sjældne i EU.

Ny natur på vej

Naturplanerne er den hidtil største naturindsats, der nogensinde er sat i værk i Danmark. Budgettet er ca. 1,8 mia. kroner og vil i stor udstrækning blive finansieret af EU's landdistriktsmidler. Den planlagte indsats dækker ca. 1.600 km², hvoraf de 40 km² er ny natur.

Der er planlagt hundredvis af nye vandhuller, som vil sikre levesteder for padder som klokkefrøen og vandsalamanderen. 200 km² løvskov skal beskyttes mod rydning, og flere hule, gamle og døde træer vil give levesteder for svampe, flagermus og insekter. Fiskeri på havet skal reguleres, så de unikke danske boblerev sikres mod at blive ødelagt af fiskeredskeer, og danske højmoser skal igen have mulighed for at få det bedre. Lige nu er de truet af udtørring og tilgroning. Med naturplanerne skal der ryddes krat og buske og gives bedre og mere naturlige vandforhold.

Tilbagegangen stoppes

Som ny miljøminister er jeg glad for, at vi nu har en plan for at stoppe naturens tilbagegang i Natura 2000-områderne. Der må ikke ske yderligere skade på naturen. Planerne har været for længe undervejs under VK-regeringen. Natura 2000-områderne blev udpeget i årene 1998-2004, og tilbagegangen skulle være standset allerede sidste år.

Danmarks nye SRSF-regering vil føre en mere aktiv og fremsynet naturpolitik. De 246 Natura-områder har nu hver en bodyguard, mens regeringen laver en plan for hele Danmark. Naturplan Danmark skal sætte ambitiøse mål – ikke blot for den natur som findes i Natura 2000-områderne, men for hele den danske natur.

Lad os så komme i gang !

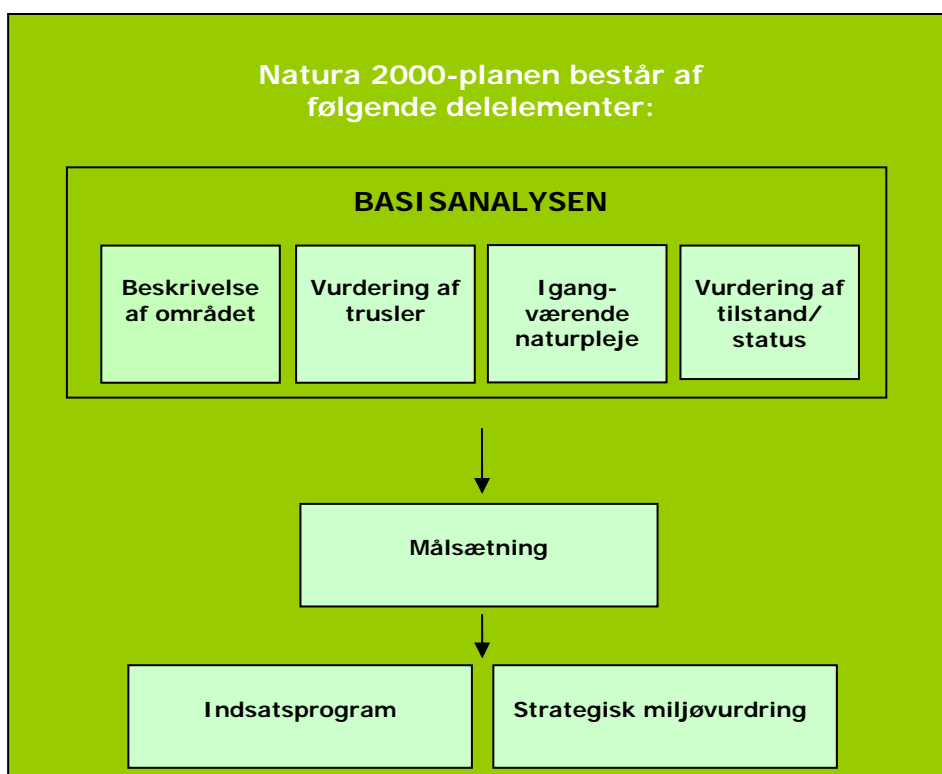
Med venlig hilsen
miljøminister Ida Auken

Natura 2000-planlægning

EU's Natura 2000-direktiver (Fuglebeskyttelses- og Habitatdirektiverne) forpligter Danmark til at gøre den nødvendige indsats for at sikre eller genoprette en række sjældne, truede eller karakteristiske naturtyper og arter. Gennem en målrettet indsats i de udpegede Natura 2000-områder bidrager Danmark til at sikre den europæiske natur og dens mangfoldighed.

Med henblik på at prioritere den nødvendige indsats udarbejder Naturstyrelsen en Natura 2000-plan, der dækker hvert af de udpegede beskyttelsesområder. Natura 2000-planen er en sammenfattende plan, som både indeholder Natura 2000-skovplan for de skovbevoksede fredskovpligtige arealer og Natura 2000-plan for øvrige områder samt arter.

Planen omfatter "udpegningsgrundlaget", dvs. de naturtyper og arter, som området er udpeget for. Natura 2000-planens indhold er vist i figur 1.

Figur 1. Opbygning af en Natura 2000-plan.

Natura 2000-planen er bindende for myndighederne

Natura 2000-planen er bindende, således at alle myndigheder i deres arealdrift, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt skal lægge Natura 2000-planen til grund. Planen er vedtaget i 2011, hvorefter kommunalbestyrelserne og Naturstyrelsen udarbejder bindende handleplaner, som skal sikre gennemførelsen af Natura 2000-planen. Direkte statslig opfølgning i form af bekendtgørelser o.l. sker dog på grundlag af Natura 2000-planen. Offentlige lodsejere kan vælge at gennemføre Natura 2000-planen direkte i deres drifts- og plejeplaner.

Natura 2000-planen tilsidesætter ikke øvrig lovgivning, og den indsats, som iværksættes for at sikre planens gennemførelse, skal have de fornødne tilladelser, dispensationer m.v. på grundlag af konsekvensvurderinger mm. Der er ikke gennemført en konsekvensvurdering i henhold til habitatdirektivets artikel 6.3 af de enkelte planer, idet der ikke i planen er taget konkret stilling forvaltningsindsatsens præcise lokalisering eller valgt forvaltningsmetoder. Der er dog i Natura 2000-planen taget stilling til afvejning mellem modsatrettede naturinteresser i de tilfælde hvor sådanne allerede på nuværende tidspunkt i planlægningen kan forudses, og hvor en sådan afvejning er forbundet med og nødvendig for forvaltningen af området. Evt. konkrete konsekvenser af denne afvejning vil blive afklaret i forbindelse med gennemførelsen af planen og valg af virkemidler.

Natura 2000-planens målsætninger er bindende og skal desuden anvendes ved konsekvensvurdering i forbindelse med myndighedsudøvelse, jf. Miljøministeriets bekendtgørelse nr. 408 af 1. maj 2007 (ændret ved bekendtgørelse nr. 1443 af 11. december 2007 med senere ændringer) om udpegning og administration af internationale naturbeskyttelsesområder samt beskyttelse af visse arter.

Indsatsprogrammets retningslinjer er ligeledes bindende og danner grundlag for områdets handleplan og eventuelle drifts- og plejeplaner.

Natura 2000-planen koordineres med vandplanen for hovedvandopland Mariager Fjord og bliver ligesom denne revideret hvert 6. år. De dele af Natura 2000-planen, der vedrører skovbevoksede fredskovspligtige arealer, revideres dog kun hvert 12. år.

Områdebeskrivelse

Natura 2000-området har et areal på 538 hektar og afgrænses som vist på bilag 1. Natura 2000-området består af Habitatområde nr. H222. På Naturstyrelsens hjemmeside (www.naturstyrelsen.dk) samt i figur 2 og bilag 2 er der angivet hvilke naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlaget for dette område.

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. H222			
Naturtyper:	Strandeng (1330)	Tidvis våd eng (6410)	
	Kransnålalge-sø (3140)	Urtebræmme (6430)	
	Næringsrig sø (3150)	Hængesæk (7140)	
	Brunvandet sø (3160)	* Kildevæld (7220)	
	Vandløb (3260)	Rigkær (7230)	
	Våd hede (4010)	Bøg på mor (9110)	
	Tør hede (4030)	Bøg på muld (9130)	
	Enekrat (5130)	Bøg på kalk (9150)	
	* Tørt kalksandsoverdrev (6120)	Ege-blandskov (9160)	
	Kalkoverdrev (6210)	Stilkeke-krat (9190)	
	* Surt overdrev (6230)	* Elle- og askeskov (91E0)	
	Arter:	Kildevældsvindelsnegl (1013)	Bækklampret (1096)
		Skæv vindelsnegl (1014)	Odder (1355)
		Havlampret (1095)	

Figur 2. Naturtyper, og arter, der udgør udpegnings-grundlaget for Natura 2000-området.

Området Villestrup Ådal ligger omkring de 3 hovedvandløb: Lundgårds- og Stubberub Bække samt Villestrup Å. Vandløbene har særdeles fin vandkvalitet og kendetegnes ved deres kalkbund og det store fald. Hovedløbet har sin begyndelse i en række vandrige kilder og modtager bl.a. vand fra landets største bassinkilde St. Blåkilde. Udløbet findes i den lange tærskelfjord, Mariager Fjord. Vandløbssystemet huser 7 dambrug, som er under afvikling. Området har været genstand for flere naturgenopretningsprojekter i de seneste år, bl.a. å-genslyngnings- og rydningsprojekter.

Vigtigste naturværdier

Åens omgivelser præges især af store kær- og engarealer, som mange steder er tilgroede med træer, buske og/eller højstauder pga. manglende afgræsning. Blandt mange, store arealer med rigkær er enkelte velbevarede med bl.a. usædvanligt store bestande af engblommer, sumphullæbe, maj- og kødfarvet gøgeurt. Langs åen er der stedvis veludviklede elleskove.

De tørre arealer i ådalen består af meget kuperede heder og overdrev, hvor kalken ofte ligger blottet ved jordoverfladen, og hvor vandløbet har arbejdet sig ned i landskabet. Overdrevene er naturmæssigt i særklasse: Alle tre typer findes, og især kalk- og sure overdrev indeholder en lang række sjældne planter og er blandt de fineste i landet. Her findes bl.a. de meget sjældne orkideer hvid sækspore og bakke-gøgeurt.

Natura 2000-plan

Området har særligt gode bestande af odder og bæk-lampret, og der er i 2006 fundet to bestande af kildevælds-vindelsnegl.

Efter seneste revidering af udpegningsgrundlaget er der registreret en bestand af flodlampret i området.

Området har trods næringsstofbelastning og tilgroning stadig en lang række karakteristiske og meget sjældne arter.

Typisk scenarium fra den nedre del af ådalen: Det klare vandløb, smalle, men blomsterrige enge samt skrænter med fine kalkoverdrev under tilgroning. Foto: Torben Ebbensgaard.

I basisanalyserne for Natura 2000-området Villestrup Ådal findes der en mere detaljeret gennemgang af området. Se [Naturstyrelsens hjemmeside](#).

Natura 2000-området ligger i Mariagerfjord Kommune og indenfor vandplanområdet hovedvandopland Mariager Fjord.

Trusler mod områdets naturværdier

I det følgende afsnit skal de oplyste trusler forstås som påvirkninger af naturtyper og arter, der er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området. Trusler er i den forbindelse aktuelt forekommende og konkrete påvirkningsfaktorer, der enkeltvis eller i samvirkning vil kunne forhindre, at naturtyperne og arterne opnår gunstig beva-

Natura 2000-plan

ringsstatus. Det kan dog også være potentielle påvirkningsfaktorer i det omfang, at der er viden om, at påvirkningerne periodevis er forekommet i området, men aktuelt ikke er til stede. Aktuelle påvirkninger, der f.eks. reguleres internationalt eller i anden sammenhæng, og derfor ikke er et anliggende for Natura 2000-planen, kan også fremgå, men vil ikke være en del af denne Natura 2000-plans indsatsprogram.

Arealreduktion/fragmentering. Ved opdyrkning, dræning, gødskning, tilplantning og vej anlæg m.v. er en række oprindeligt sammenhængende naturområder i ådalen blevet splittet op i mindre delområder, uden forbindelse med hinanden. Fragmenteringen forstærkes af fortsatte påvirkninger i form af næringsstofbelastning, manglende drift og randeffekt, der bevirker at de tilbageværende forekomster af naturtyperne generelt bliver gradvist mindre og mere artsfattige. Arealet med tør og våd hede, overdrev (3 typer), tidvis våd eng, kildevæld og rigkær er stærkt reduceret på grund af udbredt opdyrkning og tilgroning med høje kvælstofelskende urter og/eller træer og buske. Mange af disse arealer ligger efterhånden isolerede langt fra hinanden. Naturtypernes tilknyttede plante- og dyrearter, herunder vindelsneglene, og de for naturtyperne særligt karakteristiske arter, har derved en øget risiko for at uddø, fordi de beskedne arealer ikke kan opretholde bestande af de pågældende arter. Vandløbenes mange spærringer afskærer mulighederne for at vandrende arter som havlampret kan udnytte levestedets fulde potentiale.

Næringsstofbelastning er et problem for alle tre typer af overdrev, våde og tørre heder, rigkær og søer. Rigkær og overdrev er mange steder påvirket negativt af tilførsel fra de omkringliggende landbrugsarealer. Nogle steder gødskes på selve naturarealerne, hvilket udgør en trussel mod de kvælstoffølsomme naturtyper.

Kvælstofbelastning fra luften udgør desuden en trussel mod alle lysåbne naturtyper i Natura 2000-området med undtagelse af tidvis våd eng og strandenge, der er naturligt næringsrige. Ved belastning med kvælstof vil robuste og kvælstofelskende plantearter som kraftigt voksende græsser og stor nælde udkonkurrere lavtvoksende og lyskrævende mosser, laver og plantearter. Luftbåren kvælstofdeposition overskrider laveste ende af tålegrænseintervallet for arealer med våde- og tørre heder, enebærkrat, kalksandsoverdrev, sure og kalkrige overdrev, hængesæk, rigkær, næringsfattige kilder og væld samt alle skovtyper. Den høje ende af tålegrænseintervallet er overskredet på alle forekomster af hængesæk og på ca. 20% af de tørre heder, bøg på muld, bøg på kalk, stilkekekrat, elle- og askeskove, søbred med småurter, kransnålalge-sø og brunvandede søer.

Tilgroning er den mest iøjnefaldende trussel mod naturen i ådalen. 80 % af rigkær og strandenge og næsten halvdelen af overdrev, kilder, tidvis våde enge og heder er stærkt tilgroet af høj vegetation af oftest højstauder, men mange steder med begyndende udvikling af tætte pilekrat, ellesump eller gyvel- og tjørnekrat. De velegnede levesteder for kildevælds- og skæv vindelsnegl bliver

Natura 2000-plan

således også gradvist færre og ringere.

En række overdrev og heder er helt tilgroede med problemarterne gyvel og ørnebregne, hvor de naturlige planter næsten er helt forsvundne.

Tilgroning af overdrev på skrænterne samt af kær og enge i dalbunden af Villestrup Ådal. Her nær Tostrup. Foto: Torben Ebbensgaard.

Uhensigtsmæssig hydrologi og heraf følgende udtørring er en alvorlig trussel mod naturtyperne på lavbundslande i hele Villestrup Ådal. De er stærkt påvirkede af unaturlige vandstandsforhold pga. grøftning, dræning, grundvandsindvinding og regulering af vandløb. Ca. 40 % af områdets rigkær og kilder (og dermed også levesteder for skæv og kildevældsvindelsnegl) viser væsentlige ændringer pga. afvanding. Der findes således mange enge, hvor vegetationen er forarmet og helt domineret af græsarten mose-bunke. En række af de drænedes lavbundsarealer er nu ved at forsumpe, fordi terrænet har sat sig ved, at tørven er brændt sammen.

Opstemning i forbindelse med dambrugene har påvirket såvel åens naturlige hydrologi og dynamik som rigkær, kildevæld, ellesump og tidvis våd eng i årtier, men opstemningerne forventes fjernet i forbindelse med det igangværende statslige miljømiliardprojekt.

Uhensigtsmæssig drift kommer til udtryk i form af overgræsning på enkelte kalk- og sure overdrev, samt brug af gødning direkte på habitatnaturtyperne. Intensiv skovdrift kan medføre, at skovnaturtyper forringes eller ødelægges. Der er i øvrigt en utilstrækkelig beskyttelse af skovnaturtyper mod bl.a. konvertering til andre træarter. Der foregår en for naturtypen uhensigtsmæssig grødeskæring på delstrækninger i Villestrup Å.

Natura 2000-plan

Anlæg og anlægsaktiviteter. Spærringer, opstemninger og vandindtag ved dambrugene giver dårlige levevilkår i vandløbet og forhindrer fri passage, og udgør en væsentlig trussel mod udpegningsgrundlagets fiskearter hav- og bæklampret.

Invasive arter som kæmpe-bjørneklo, rynket rose og ikke-hjemmehørende nåletræer er en trussel mod en lang række af områdets naturtyper og arter. Især i nogle rigkær langs Stubberup Bæk, er kæmpe bjørneklo et særligt stort problem, idet den danner tætte bestande, hvor alt andet fortrænges.

Rynket rose findes spredt og fåtalligt, mens mange heder og overdrev har spredte nåletræer som hvid-gran, sitka-gran og bjerg-fyr.

Kæmpe-bjørneklo og gyvel, som flere steder "kvæler" den øvrige vegetation, ikke mindst langs dele af Stubberup Bæk. Fotos: Torben Ebbensgaard.

Igangværende pleje og genopretning

I den nederste del af området, hvor åen har været stærkt reguleret, gennemførte Nordjyllands Amt to større VMP-II og genopretningsprojekter. Åen blev ført tilbage i de gamle slyngninger, den naturlige hydrologi er søgt genoprettet, og et dambrug er blevet opkøbt og spærringen for fisk er fjernet.

Indenfor Natura 2000-området har Nordjyllands Amt desuden udformet en plejeplan for arealerne omkring fredningen ved Viveterp.

Derudover er der udført 4 VMPII/III projekter og 2 andre former for pleje eller genopretning inden for området.

Miljøministeriet, Naturstyrelsen

Natura 2000-plan

Som en del af et VMP-II projekt blev Villestrup å ført tilbage i sine gamle åslynger ved Barsbøl i 2006.

Der blev i 2007 afsat knap 25 mio. kr. til Villestrup Ådal i forbindelse med den særlige vand- og naturindsats. Projektet fokuserer primært på fjernelse af spærringer og opstuvning i vandløbet, og forventes bl.a. at omfatte opkøb og nedlæggelse af dambrug, jordfordeling, genskabelse af naturligt forløb og hydrologi på delstrækninger af Villestrup Å. I projekterne indgår etablering af lokale rekreative faciliteter. De sidste projektelementer forventes igennem i 2012.

Der er fredninger ved Store Blåkilde og Vrå (Viveterp)

Nord for Barsbøl ryddede Nordjyllands Amt en stærkt tilgroet kalkskrænt for at udvide arealet med kalkoverdrev og sikre sjældne, pletvis forekommende arter som f.eks. filtet soløje og kransbørste. Skrænten har efterhånden genetableret veludviklet kalkoverdrevsvegetation. Fotos: Torben Ebbensgaard.

Tilstand og bevaringsstatus/prognose

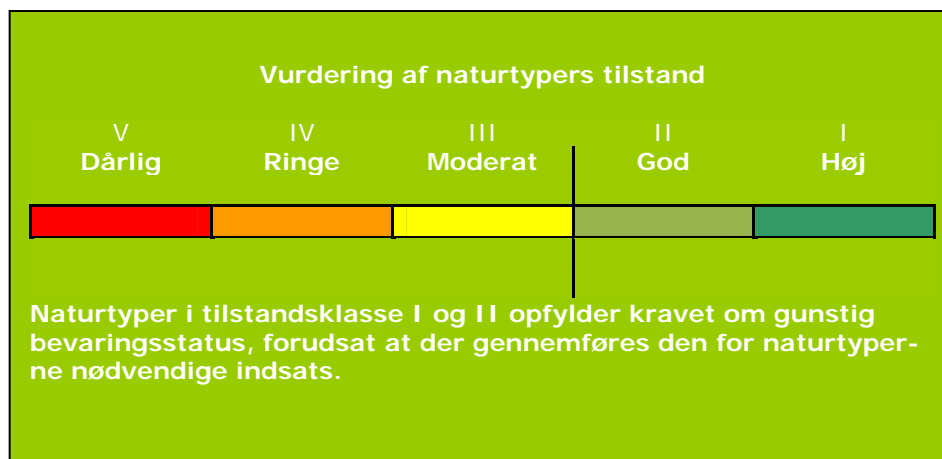
For nogle naturtyper er der udviklet et system til vurdering af den enkelte naturtypes aktuelle *tilstand*, som er et udtryk for typens aktuelle naturindhold og en række andre målbare faktorer.

Bevaringsstatus for naturtyper og arter er derimod en vurdering af, hvordan deres tilstand vil være i fremtiden, såfremt der ikke sker ændringer i udnyttelsen og i de trusler, der eksisterer i dag. Der er således tale om en *prognose* for arternes og naturtypernes udviklingsretning. I de følgende afsnit er der nærmere beskrevet tilstand og bevaringsstatus/prognose for områdets naturtyper og arter.

Vurdering af tilstand

Der er foretaget en vurdering af tilstanden i 23 lysåbne naturtyper og 10 skovtyper, der er kortlagt i basisanalyserne. Desuden er tilstanden vurderet for udvalgte forekomster af 5 søtyper. Vurderingen bygger på et system, der inddeler forekomster af Habitatdirektivets naturtyper i 5 tilstandsklasser (figur 3), hvor I (høj) er bedst og V (dårlig) er værst. Som led i beregningen af tilstanden beregnes både et artsindeks, baseret på indholdet af plantearter i en cirkel med radius på 5 m, og et strukturindeks, baseret på vegetationshøjden, opvækst af vedplanter, forekomst af drængrøfter m.m. Både artsin-

dekset og strukturindekset har værdier mellem 0 og 1 på referenceskalaen, hvor 1 er den bedste naturtilstand, og 0 er den dårligste. For skovnaturtyperne baseres strukturindeks bl.a. på omfang af jordbearbejdning, afvandingsforhold, forekomst af invasive arter og træ-kronernes lagdeling i forskellige etager.

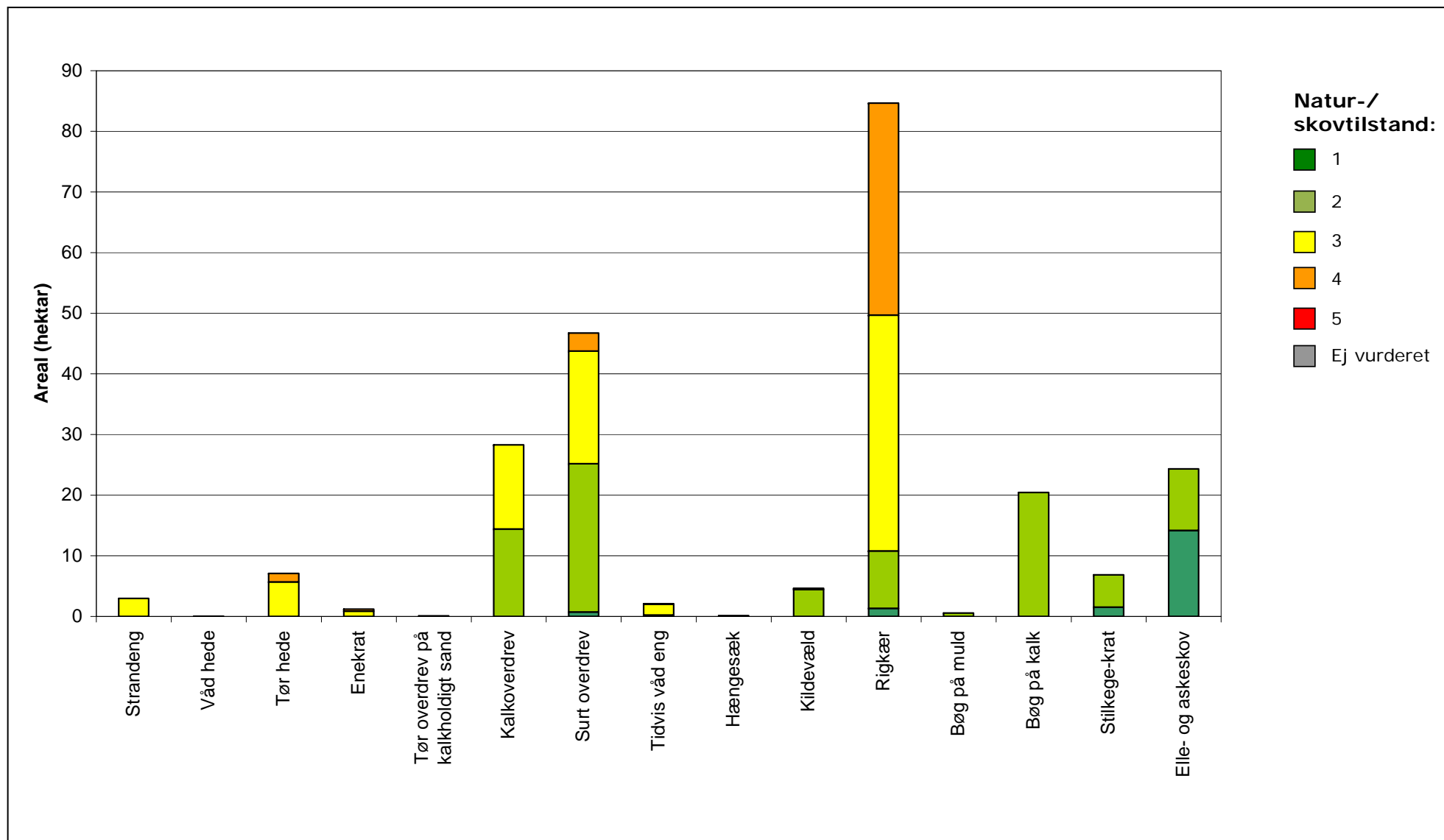

Figur 3. Tilstandsklasser for naturtyper.

Strukturindeks og artsindeks vægtes sammen til et samlet naturtilstandsindex, der beskriver habitatnaturtypens samlede natur/skovtilstand på arealet. Et højt strukturindeks kombineret med et lavt artsindeks viser, at naturarealet har forudsætninger for et højt naturindhold, men at de karakteristiske arter ikke er til stede. Et højt artsindeks kombineret med et lavt strukturindeks kan anvendes som et redskab til at lokalisere artsrige forekomster med et stort behov for pleje eller anden indsats.

I figur 4 er vist natur/skovtilstanden for Natura 2000-områdets naturtyper. Enekrat vist på figuren er kun tilstandsvurderet stikprøvevis. I området findes 40 søer og vandhuller med et samlet areal på 6 ha. 16 af disse (samlet areal mindre end 2 ha) er blevet tilstandsvurderet, men er ikke medtaget i figuren. De 16 vandhuller fordeler sig på de tre søtyper 3140 (5 stk), 3150 (8) og 3160 (2).

Natura 2000-plan

Figur 4. Natur-/skovtilstand for de af Natura 2000-områdets naturtyper, som er tilstandsvurderet.

Natura 2000-plan

Af figur 4 ses, at alle arealer med tilstandsvurderet skovnatur har gunstig skovtilstand. Størstedelen af de tilstandsvurderede lysåbne naturtyper har derimod ugunstig naturtilstand.

De underliggende data for tilstandsvurderingerne viser, at størstedelen af forekomsterne har bedre artstilstand end strukturtilstand. Dette indikerer, at arealerne har potentiale for at forbedre naturtilstanden med en målrettet plejeindsats.

Se kort med tilstandsvurdering af de enkelte forekomster i Natura 2000-området på [Naturstyrelsens hjemmeside](#) under "Se på kort".

Der er endnu ikke udviklet et system til vurdering af tilstanden for en række lysåbne naturtyper, marine naturtyper, større søer, vandløb samt fugle og andre arter.

Vurdering af bevaringsstatus/prognose

Miljømålsloven og skovloven fastsætter som et overordnet mål, at naturtyper og arter, som Natura 2000-områderne er udpeget for, skal have en gunstig bevaringsstatus. Gunstig bevaringsstatus er defineret i Habitatdirektivet (figur 5).

Gunstig bevaringsstatus

En naturtypes "bevaringsstatus" anses for "gunstig", når

- det naturlige udbredelsesområde og de arealer, det dækker inden for dette område, er stabile eller i udbredelse, og
- den særlige struktur og de særlige funktioner, der er nødvendige for dets opretholdelse på langt sigt, er til stede og sandsynligvis fortsat vil være det i en overskuelig fremtid, samt når
- bevaringsstatus for de arter, der er karakteristiske for den pågældende naturtype, er gunstig

En arts "bevaringsstatus" anses for "gunstig", når

- data vedrørende bestandsudviklingen af den pågældende art viser, at arten på langt sigt vil opretholde sig selv som en levedygtig bestanddel af dens naturlige levesteder, og
- artens naturlige udbredelsesområde hverken er i tilbagegang, eller der er sandsynlighed for, at det inden for en overskuelig fremtid vil blive mindsket, og
- der er og sandsynligvis fortsat vil være et tilstrækkeligt stort levested til på langt sigt at bevare dens bestande

Figur 5. Habitatdirektivets definition af gunstig bevaringsstatus på biogeografisk niveau for naturtyper og arter.

Natura 2000-plan

Gunstig bevaringsstatus skal generelt opnås inden for hver af Danmarks to biogeografiske regioner, nemlig den kontinentale og den atlantiske region. Gunstig bevaringsstatus skal dog ifølge EU's vejledning til direktivets artikel 6 også anvendes på de enkelte Natura 2000-områder, men der findes ingen retningslinjer for, hvorledes denne vurdering skal foretages. Den første Natura 2000-plan laves på grundlag af tilgængelig viden og derfor alene ud fra en prognose for de enkelte naturtyper og arters udvikling.

Prognosen for de kortlagte naturtyper er bestemt på områdeniveau ud fra de enkelte forekomsters natur/skovtilstand og aktuelle trusler og inddeles i *gunstig* eller *ugunstig prognose*. Naturtyper i tilstandsklasse I (høj tilstand) eller II (god tilstand) har en gunstig prognose, hvis det vurderes, at tilstanden også kan opretholdes på langt sigt. I mange tilfælde forudsætter det, at der gennemføres den for naturtyperne nødvendige indsats i form af naturpleje, begrænsning af næringsstofftilførsel, forbedring af hydrologiske forhold m.m.

Prognosen for de øvrige naturtyper og alle arterne er baseret på den bedste tilgængelige viden. Her benyttes begreberne *vurderet gunstig*, *vurderet ugunstig* og *ukendt prognose*.

I Natura 2000-området er der foretaget følgende vurdering af prognosen for naturtyper og arter:

Prognosen er gunstig eller vurderet gunstig for:

- Odder pga. store, stabile bestande og levesteder.

Prognosen er ugunstig eller vurderet ugunstig for:

- Søbred med småurter, kransnålalge-sø og brunvandet sø pga. at N-depositionen overskrider højeste ende af tålegrænseintervallet på hele arealet og pga. næringsstofbelastning fra tilstødende jordbrugsarealer.
- Næringsrig sø pga. næringsstofbelastning fra omkringliggende arealer og via luftbåren deposition.
- Skæv- og kildevældsvindelsnegl pga. tilgroning, afvanding, næringsstofbelastning og fragmentering af levesteder.
- Strandenge og tidvis våde enge pga. afvanding og tilgroning.
- Vandløb med vandplanter pga. spærring og opstemninger, regulering og grødeskæring samt belastning med organisk stof.
- Våde heder da kvælstofdeposition overskrider laveste ende af tålegrænseintervallet på hele arealet, afvanding og tilgroning.
- Tørre heder pga. næringsstofbelastning fra tilstødende arealer, tilgroning med græs, høje urter, buske, træer og invasive arter og da kvælstofdeposition overskrider laveste ende af tålegrænseintervallet på hele arealet,
- Sure overdrev, da N-depositionen overskrider højeste ende af tålegrænseintervallet på over 90 % af arealet, pga. tilgroning med græs, høje urter og vedplanter samt pga. næringsstofbelastning fra dyrkede arealer.

Natura 2000-plan

- Kalkoverdrev da N-depositionen overskrider laveste ende af tålegrænseintervallet på størstedelen af arealet, næringsstofbelastning fra tilstødende arealer, tilgroning med græs, høje urter og vedplanter.
- Tørt kalksandsoverdrev pga. at N-depositionen laveste ende af tålegrænseintervallet på hele arealet, pga. tilgroning med vedplanter samt pga. næringsstofbelastning.
- Hængesæk pga. tilgroning og kvælstofdeposition over laveste ende af tålegrænseintervallet på hele arealet.
- Kildevæld og rigkær pga. tilgroning, fragmentering, afvanding, næringsstofbelastning via overfladeafstrømning, invasive arter og kvælstofdeposition over laveste ende af tålegrænseintervallet på hele arealet.
- Bøg på muld, bøg på kalk, ege-blandskov, stilkege-krat og elle- og askeskove, pga. at den luftbårne N-belastning overstiger den lave ende af tålegrænseintervallet på hele arealet.

Villestrup Å er et vandløb med kalkbund, klart vand og usædvanligt stort fald. Vandløbet har gode forhold for udpegningsgrundlagets fiskearter: Bæk- og havlampret. Fotos: Thorsten M. Olesen.

Prognosen er ukendt for:

- Enebærkrat og urtebræmmer pga. manglende viden
- Bøg på mor, som ikke er fundet i forbindelse med kortlægning.
- Hav- og bæklampret pga. manglende viden.

Målsætning

Det overordnede mål er at sikre eller genoprette gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlaget i de enkelte Natura 2000-områder (jf. dog nedenfor om eventuelle modstridende interesser).

Der opstilles en **overordnet målsætning** for området. Den overordnede målsætning angiver det overordnede sigte for, hvorledes området skal udvikle sig både for at sikre områdets integritet og en gunstig bevaringsstatus for arter og naturtyper. Målsætningen skal endvidere fremhæve de naturtyper og arter, der udgør den største arealandel af området, og endelig fremhæves forekomster af naturtyper og arter, der har stor vigtighed på nationalt og/eller biogeografisk niveau. En vurdering af denne betydning foretages efter følgende kriterier:

- Stort areal, levested eller bestand
- Få forekomster
- Truede naturtyper og arter
- Særlige danske ansvarsområder

Der opstilles desuden mere **konkrete målsætninger**, der fastlægger de langsigtede mål for udviklingen i areal og tilstand for de enkelte naturtyper og arters levesteder. Målfastsættelsen tager udgangspunkt i den tilstand, som er vurderet for naturtyper og arters levested efter tilstandsvurderingssystemet. Hvor der ikke er udviklet et sådant system, skal gunstig bevaringsstatus sikres eller genoprettes på baggrund af bedste faglige viden.

Såvel overordnet målsætning som de konkrete målsætninger rækker ud over 1. planperiode og beskriver en tilstand, der tager hensyn til potentialet i de lokale naturforhold. Målsætningerne afspejler desuden en afvejning af eventuelle modstridende interesser efter retningslinjer angivet i Skov- og Naturstyrelsen 2009: "Retningslinjer for den statslige Natura 2000-planlægning: Målfastsættelse og indsatsprogram".

Overordnet målsætning for Natura 2000-området

Baggrund for målsætning

I Villestrup Ådal er der speciel fokus på de truede naturtyper surt overdrev, kalkoverdrev og rigkær samt på den sjældne skovtype bøg på kalk. Det er de fire mest udbredte typer i Natura 2000-området, og det vurderes, at der er et særdeles stort potentiale for forbedring af naturtilstanden samt for udvidelse af arealet af disse naturtyper. Der fokuseres på sikring af velegnede levesteder for skæv- og kilde-

Natura 2000-plan

vældsvindelsnegle og på at udnytte det særlige potentiale for sammenbinding af de unikke overdrev. Endelig er der fokus på vandløbet som naturtype og som levested for odder og udpegningsgrundlagets lampret-arter.

Det overordnede mål for Natura 2000-området er: at naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget opnår gunstig bevaringsstatus. Dette indebærer, at Villestrup å-systemet og omgivelserne sikres som ét sammenhængende bånd af uregulerede vandløb med artsrige overdrev, rigkær, kilder, hede og skov og sikres som levested for arterne på udpegningsgrundlaget.

Områdets sure og kalkrige overdrev samt rigkær sikres, udvides og sammenbindes. Sær og vandløb i området sikres god naturtilstand, hvilket forudsætter god vandkvalitet. Vandløbene sikres kontinuitet og et ureguleret forløb med skånsom eller ingen grødeskæring.

Områdets økologiske integritet sikres i form af en for naturtyperne hensigtsmæssig drift/pleje og hydrologi, en lav næringsstofbelastning, samt gode sprednings- og etableringsmuligheder for arterne.

Konkrete målsætninger for naturtyper og arter

Der opstilles følgende konkrete målsætninger, som fastlægger de langsigtede mål for naturtyper og arter i Villestrup Ådal:

- *Naturtyper og arter skal have en gunstig bevaringsstatus.*
- *For naturtyper og for arters levesteder, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse I eller II og gunstig prognose skal udviklingen i deres areal og tilstand være stabil eller i fremgang.*
- *For naturtyper og arters levesteder, der er vurderet til natur/skovtilstandsklasse III-V og/eller ugunstig prognose skal udviklingen i deres natur/skovtilstand være i fremgang, således at der opnås natur/skovtilstand I-II og gunstig bevaringsstatus, såfremt de naturgivne forhold giver mulighed dertil. Det samlede areal af naturtypen/levestedet skal være stabilt eller i fremgang, hvis naturforholdene tillader det. Navnlig for skovnaturtyperne kan der være tale om en dynamisk situation, hvor det ikke nødvendigvis er de samme forekomster, der over tid bidrager til arealmålet.*
- *For naturtyper og arter uden tilstandsvurderingssystem og/eller med en ukendt prognose er målsætningen gunstig bevaringsstatus. Det betyder, at tilstanden og det samlede areal af levestederne for områdets udpegede arter stabiliseres eller øges, således at der er grundlag for nedennævnte bestandstal eller – for arter uden bestandstalsmål – grundlag for tilstrækkelige egnede yngle- og fourageringsområder.*
- *Naturtypeforekomster i artsklasse I målsættes til tilstandsklasse I og skal søges udvidet/sammenkædet, hvis de*

- naturgivne forhold gør det muligt.*
- *Arealet med tør hede, rigkær, tidvis våd eng, kildevæld, strandeng, kalkoverdrev og surt overdrev udvides hver med 20-40 %, hvor de naturgivne forhold gør det muligt.*
 - *Tørre kalksandsoverdrev udvides med min. 100 %.*
 - *Kalk- og sure overdrev søges, på grund af den særligt artsrige vegetation bl.a. med forekomst af de sjældne kategori II arter bakke-gøgeurt, hvid sækspore, kædet sammen og udvidet med min. 50 % inden for delområdet.*
 - *Kildevæld, rigkær, eller overdrev, som er levested for eller potentielle/tidligere levesteder for kildevælds- eller skæv vindelsnegl og/eller de sjældne, karakteristiske arter bakke-gøgeurt og hvid sækspore målsættes højt (naturtilstand I) og søges udvidet eksempelvis ved etablering af trædesten i det omfang de naturgivne forhold gør det muligt.*
 - *Arealet af potentielle levesteder for kildevælds- og skæv vindelsnegl (7220/7230 i høj naturtilstand) udvides med 20 %.*

Modstridende interesser

En målsætning om gunstig bevaringsstatus for en bestemt naturtype kan indebære en nedprioritering af en anden naturtype eller art, og det er nødvendigt at foretage et valg.

Rigkær og de tre overdrevstyper har på nationalt og regionalt niveau haft en stor tilbagegang, og i Danmarks afrapportering til EU blev naturtypernes bevaringsstatus vurderet at være ugunstig. Der vil derfor i første planperiode blive gjort en særlig indsats for at sikre og øge arealerne af især disse naturtyper.

Forøgelse af arealet med kildevæld og rigkær, som er levested for vindelsnegle, kan ske på bekostning af elle-/askeskove, som er opstået ved nylig tilgroning af tidligere lysåbne enge og moser. Hensynet til at skabe større sammenhængende arealer med kildevæld og rigkær prioriteres således over unge birke- og ellesumpe, som oftest er plantede eller opstået ved tilgroning af tidligere, lysåbne rigkær. Gamle og/eller veludviklede forekomster af ellesumpe og skovbevoksede tørvemoser bevares. Rydning af elle-/askeskove med henblik på genskabelse af kildevæld og rigkær kan ske under forudsætning af, at det samlede areal af elle- og askeskov opretholdes på nationalt biogeografisk niveau.

Såfremt der indsættes intensiv græsning i forbindelse med indsats for rigkær eller kildevæld, vil der kunne opstå modstridende interesser mellem disse naturtyper og skæv vindelsnegl eller kildevældsvindelsnegl, hvor disse arter findes, fordi de trives bedst, hvor hele arealet ikke er tæt græsset eller slået. Hvor der lever vindelsnegle, skal der indsættes en passende ekstensiv drift. Det vurderes, at arealerne kan forvaltes, så der ikke opstår konflikt mellem beskyttelsesinteresserne.

I forbindelse med Statens "Villestrup Å projekt" som finansieres af

Natura 2000-plan

den såkaldte Miljømilliard, skal der ske en genopretning af forholdene omkring åens nu nedlagte dambrug.

Formålet med tiltagene er at genoprette autentiske og naturlige hydrologiske forhold, herunder genskabe vandløbets kontinuitet og oprindelige vandløbsprofil med henblik på at sikre gunstig bevaringsstatus for vandløbet og de tilknyttede arter. Projektet kan medføre lokale vandstandssænkninger og dermed have konsekvenser for blandt andet rigkær.

En vurdering af naturtyperne ved dambrugene viser, at der ved Vrå Mølle Dambrug er en potentiel konflikt med øvrige naturinteresser.

Det drejer sig overvejende om et rigkær af tilstandsklasse III (artsklasse I). Undersøgelser har dog vist, at rigkæret har selvstændig vandforsyning via kildevæld. Påvirkningen af rigkæret forventes derfor at blive begrænset.

Der kan samtidig flere steder forventes en øget vældindsivning i Vilestrup Å på den 1500 m lange opstemmede strækning ovenfor Vrå Mølle Dambrug.

Som helhed forventes projektet at medføre en udvidelse af naturtyperne rigkær (7230), Kalkholdige kilder og væld (7220), tidvis våde enge (6410). Samtidig hermed udvides arealer med potentielle leversteder for kildevældsvindelsnegl (1013) skæv vindelsnegl (1014) som i dag er i ugunstig bevaringsstatus. Også naturtypen "Vandløb med vandplanter" (3260), samt arterne bæklampret (1096) og havlampret (1095) tilgodeses af projektet. På det foreliggende grundlag vurderes det vurderes at projektet ikke har negative konsekvenser for områdets kendte bilag IV-arter (spidssnudet frø og markfirben).

Naturstyrelsen Aalborg vurderer derfor samlet set, at projektet er en vigtig del af områdets forvaltning, og at det vil medvirke til opfylde områdets bevaringsmålsætninger. På denne baggrund prioriteres genopretning af naturlige vandløbsforhold og naturlig hydrologi.

Mariagerfjord kommune planlægger i forlængelse af projektet at gennemføre reduceret grødeskæring i åen. Reduceret grødeskæring kan betyde forhøjet vandstand og temporære oversvømmelser. Det vurderes at dette vil medvirke til genopretning af naturlige vandløbsforhold og naturlig hydrologi.

En potentielt modstridende interesse mellem kildevæld og rigkær på den ene side og vandløb med vandplanter på den anden side findes ved ønsket om etablering af våde enge, hvor der sker denitrifikation. Engene fjerner således næringsstoffer og forbedrer vandkvaliteten i slutrecipienten (Mariager fjord). Næringsstoffjernelsen må ikke ske på bekostning af rigkær og kilder, dvs. at overrisling med næringsrigt drænvand og vandstandshævning over rodzonen må ikke ske på ek-

sisterende habitatnaturtypearealer, men skal henlægges til naturfattige marker eller kulturrenge.

I ådalen er der en sandsynlig modstridende interesse mellem odder og rigkær. Odderen bruger krat og højstaudesamfund i tilgroede rigkær som skjul, medens der modsat er et ønske om at rydde krattene for at øge arealet af/forbedre tilstanden af rigkæret og dets øvrige flora og fauna. I disse tilfælde prioriteres rigkærene, idet odderen forventes at have tilstrækkeligt med skjul langs åen i krat, som ikke vil kunne genskabes til rigkær.

På nogle strækninger løber Villestrup Å gennem lysåbne ellesumpe, væld og moser. Foto: Thorsten M. Olesen.

Indsatsprogram

Opfyldelsen af Habitat- og Fuglebeskyttelsesdirektivernes krav om gunstig bevaringsprognose er en opgave, som strækker sig over lang tid og kræver en omfattende indsats over flere planperioder. Det er derfor nødvendigt at prioritere indsatsen i den enkelte planperiode. Den nationale prioritering af indsatsen i 1. planperiode er formuleret i 4 sigtelinjer, som lægger niveauet for indsatsen i planperioden. Sigtelinjerne er beskrevet i bilag 3.

Indsatsprogrammet, der bygger på de 4 sigtelinjer, beskriver indsatsen i den første planperiode 2010-2015 (for skovbevoksede fredsskovspligtige arealer dog frem til 2021).

Natura 2000-plan

Indsatsprogrammet består af en række **generelle retningslinjer**, som skal sikre den eksisterende naturtilstand. De generelle retningslinjer gælder for alle arter og naturtyper på udpegningsgrundlaget, og den nødvendige indsats vil efterfølgende blive konkretiseret i de kommunale/statslige handleplaner.

Indsatsprogrammet består desuden af en række **konkrete retningslinjer**, som skal sikre små naturarealer, ubeskyttede naturarealer og særligt truede arter og naturtyper. De konkrete retningslinjer giver en nærmere beskrivelse af den indsats, som i disse særlige tilfælde skal indarbejdes i de kommende handleplaner.

Indsatsprogrammet indeholder ikke bindende krav til kommunernes, Naturstyrelsens eller andre offentlige lodsejeres brug af de virkemidler og tiltag, som skal sikre den nødvendige indsats. Tiltag prioriteres og konkretiseres i handleplanerne eller i andre opfølgende tiltag.

Indsatsprogrammet for Natura 2000-området omfatter nedenstående generelle og konkrete retningslinjer, som tillige er vist oversigtligt i bilag 2.

Generelle retningslinjer

Indsatser efter Sigtelinje 1. Areal og tilstand af udpegede naturtyper og levesteder for udpegede arter må ikke gå tilbage eller forringes.

- 1.1 Reduktion af kvælstof-deposition fra luften på områdets habitatnaturtyper sker ved administration af husdyrgodkendelsesloven, der med ændringen af 10. februar 2011 har fastlagt et særligt beskyttelsesniveau af hensyn til bevaringsmålsætningen i Natura 2000-planlægningen. Den øvrige tilførsel af næringsstoffer til naturtyperne reduceres, herunder fra dræntilløb og fodring. For marine naturtyper, søer og vandløb reguleres tilførslen af næringsstoffer via vandplanen*
- 1.2 Der bør ikke anvendes gødnings- og sprøjtemidler på arealerne med habitatnatur.*
- 1.3 Der sikres den for naturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi i arealer med vandløb med vandplanter, strandeng, våd hede, tidvis våd eng, hængesæk, kildevæld, rigkær og levesteder for kildevælds- og skæv vindelsnegl samt hav- og bæklampret. Det undersøges nærmere, hvor der er behov for at skabe mere hensigtsmæssig hydrologi i skovnaturtyperne, og disse steder sikres den for skovnaturtyperne mest hensigtsmæssig hydrologi.*
- 1.4 De lysåbne terrestriske naturtyper sikres en hensigtsmæssig ekstensiv drift og pleje. Vandløb inden for området sikres gode fysiske forhold og kontinuitet. Denne indsats sikres via vandplanlægningen. Skovnaturtyperne sikres en*

skovnaturtypebevarende drift og pleje. I særlige tilfælde kan permanent ophør af drift i skovnaturtyper (urørt skov) være nødvendig for at opfylde direktivforpligtigheden primært på arealer, som i forvejen i en længere periode har haft minimal eller ingen hugst.

- 1.5 *Der sikres velegnede levesteder for: Odder, hav- og bæklampret, skæv vindelsnegl og kildevældsvindelsnegl.*
- 1.6 *Invasive arter og problemarter som rynket rose, diverse nåletræer, kæmpe-bjørneklo, ørnebregne og gyvel bekæmpes og deres spredning forebygges efter bedst kendte viden.*

Danmarks største bassinkilde St. Blåkilde leverer vand til de øverste dele af Villestrup å.

Konkrete retningslinjer

Indsatser efter Sigtelinje 2. Små og fragmenterede habitatnaturtyper og levesteder for arter, som ikke kan opretholdes ved drift af det nuværende areal alene, sikres ved arealudvidelse, sammenkædning af arealer, pleje af naboarealer og/eller etablering af spredningskorridorer.

- 2.1 *Arealet af tør hede, sure, kalkrige og tørre kalksandsoverdrev, samt tidvis våde enge og rigkær sammenkædes og udvides (se under sigtelinie 4). Derudover søges arealet med kildevæld udvidet hvor muligt.*
- 2.2 *Levesteder for kildevælds-vindelsnegl og skæv vindelsnegl*

Natura 2000-plan

udvides og sammenkædes ved at sikre/genoprette tilgrænsende levestedsarealer.

- 2.3 *Adgangen til egnede leve- og gydepladser for havlampret forbedres, ved at sikre fri passage i vandløbene.*

Indsatser efter sigtelinje 3. Naturtyper og levesteder, som ikke er beskyttet af natur- og miljølovgivningen skal sikres.

- 3.1 *Skovnaturtyper sikres. Der kan dog være tale om en dynamisk situation, hvor det ikke nødvendigvis er de samme forekomster, der over tid bidrager til sikring af en skovnaturtype.*
- 3.2 *Konstaterede forekomster af habitatnaturtyper, der ikke er omfattet af lovgivningen, sikres mod ødelæggelse.*

Indsatser efter Sigtelinje 4. Der skal gøres en særlig indsats for naturtyper og arter, hvis biogeografiske status er i fare for at blive alvorligt forringet i 1. planperiode.

- 4.1 *Arealet med tør hede øges med 2-4 ha, arealet med surt overdrev øges med 15-20 ha, arealet med kalkoverdrev øges med 8-10 ha. og arealet med rigkær øges med 10-15 ha. Udvidelserne prioriteres især i tilknytning til forekomster målsat til høj artstilstand (klasse I).*
- 4.2 *Det samlede areal med kilder, våd hede, tørt kalksands-overdrev og tidvis våde enge sikres eller udvides.*

Forslag til mulige virkemidler

Kommunerne, Naturstyrelsen og andre offentlige lodsejere/myndigheder udarbejder handleplaner, vælger virkemidler og foretager den konkrete forvaltning indenfor rammerne af indsatsprogrammet. Mulige virkemidler nævnt i bilag 2 skal derfor betragtes som eksempler på, hvorledes indsatsprogrammet kan gennemføres.

Sammenhæng og synergi med vandplan

Natura 2000-planen er koordineret med vandplanen. Ifølge Vandrammedirektivet må tilstanden af vandområderne ikke forringes, og vandplanens indsatsprogram vil generelt forbedre den eksisterende vandkvalitet i større søer, vandløb, fjorde og kystvande. Forbedringen sker ved reduktion i tilførslen af næringsstoffer og miljøfarlige stoffer samt stedvis sikring af en mere naturlig hydrologi i ådale. Vandplanen vil desuden forbedre de fysiske forhold og sikre kontinuiteten på udvalgte vandløbsstrækninger. Disse indsatser forventes i de fleste tilfælde at bidrage til at forbedre tilstanden i de vandafhængige habitatnaturtyper og i levestederne for de arter, der er tilknyttet vand.

Der er gode muligheder for at opnå andre synergieffekter mellem de 2 planer, men i enkelte tilfælde kan der opstå konflikter, f.eks. hvor

Miljøministeriet, Naturstyrelsen

Natura 2000-plan

indsats efter vandplanen medfører oversvømmelser af habitatnaturtyper eller levesteder for arter.

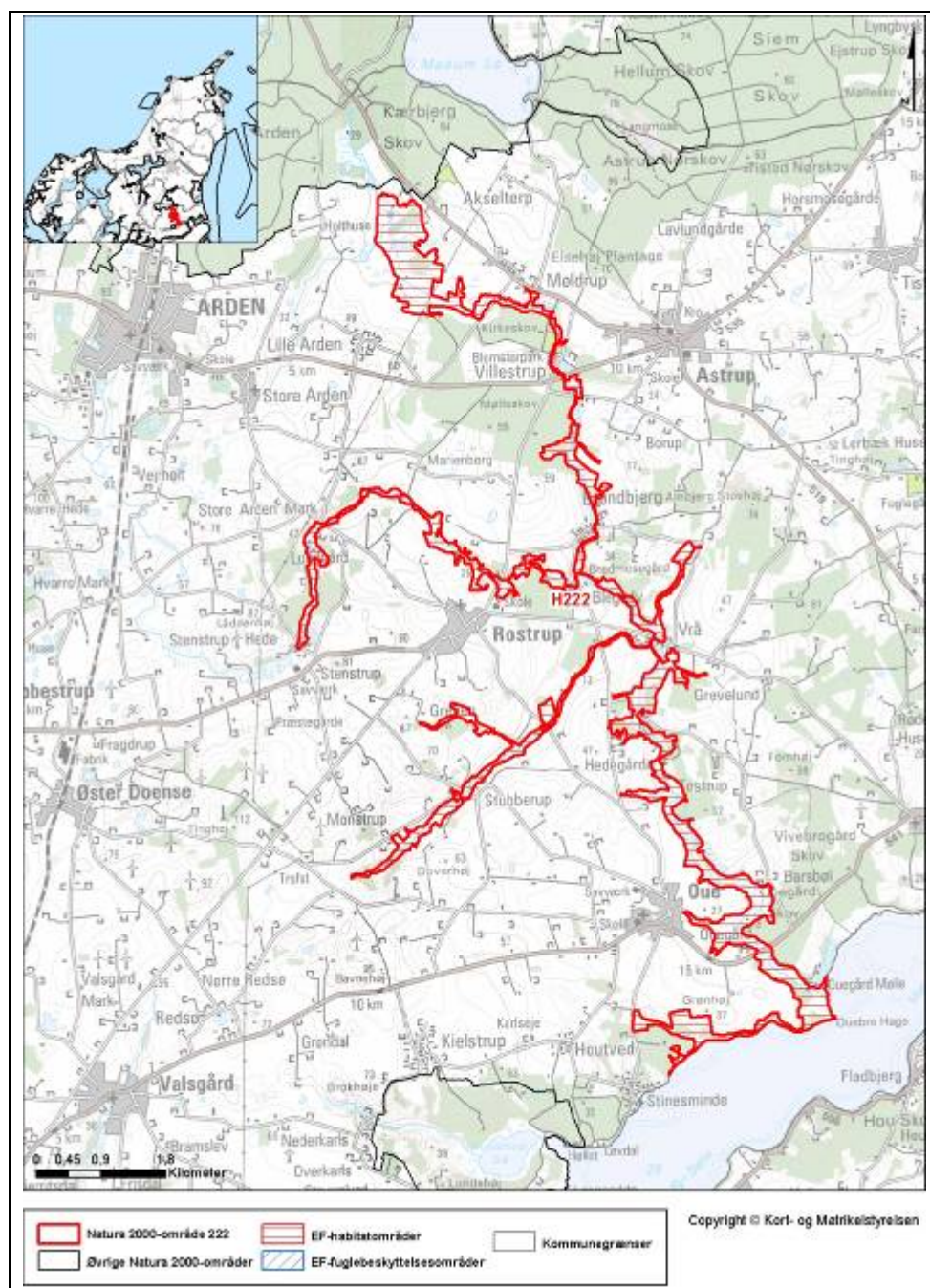
Planlagt indsats efter vandplanen der kan påvirke udpegningsgrundlaget i et Natura 2000-område væsentligt, skal konsekvensvurderes i henhold til habitatdirektivets artikel 6, stk. 3. Indsatsen kan i givet fald kun gennemføres, hvis det på grundlag af bedste faglige viden dokumenteres, at aktiviteten ikke vil skade bevaringsmålsætningen for området. Potentielle konflikter mellem Vand- og Natura 2000-planen skal som udgangspunkt være afdækket i forbindelse med vedtagelse af vandplanen.

Strategisk miljøvurdering

I medfør af Bekendtgørelse nr. 936 af 24. september 2009 af lov om miljøvurdering skal der foretages en miljøvurdering af planer og programmer, der omhandler fysisk planlægning og arealanvendelse, eller som kan påvirke et internationalt beskyttelsesområde væsentligt.

I bilag 4 er der udarbejdet en miljørapport, der belyser konsekvenserne ved at gennemføre Natura 2000-planen for område nr. 222

Bilag 1. Kort over Natura 2000-områdets placering og afgrænsning

Natura 2000-området Villestrup Ådal, N222

Bilag 2. Opsummering af Natura 2000-planen og mulige virkemidler

En opsummering af Natura 2000-planens indhold, mål og indsatsprogram findes samlet i Bilag 2 - opdelt på de naturtyper og arter, der udgør udpegningsgrundlaget for det på gældende Natura 2000-område.

Se www.naturstyrelsen.dk – under opslag om plan for dette Natura 2000-område

Bilag 2 indeholder endvidere en oversigt over mulige virkemidler, der er eksempler på, hvordan indsatsprogrammet kan gennemføres.

Sammen med bilag 2 findes på hjemmesiden baggrundsmateriale for planerne samlet i basisanalyse og tillæg til basisanalyse samt henvisning til kort over forekomst af de kortlagte og tilstandsvurderede naturtyper.

Bilag 3. Væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver

Ved igangsætningen af Natura 2000-planprocessen blev der identificeret en række væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver. På baggrund heraf blev der opstillet 4 sigtelinjer, der formulerer prioriteringen af den nødvendige indsats. Sigtelinjerne er forelagt og godkendt af Folketingets Miljø- og Planlægningsudvalg. Sigtelinjerne sætter dermed rammerne for Natura 2000-planlægningen.

De overordnede rammer er formuleret i nedenstående bilag. Teksten indgik i idéfasen for vand- og naturplanlægningen, juni – december 2007.

Antallet af naturtyper, der kortlægges og tilstandsvurderes er siden udvidet.

Væsentlige naturopgaver

Miljøministeriet har udarbejdet en oversigt over væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver i Natura 2000-planlægningen. Det er de opgaver, som tillægges den højeste prioritet i 1. planperiode fra 2010 til 2015:

Væsentlige naturforvaltningsmæssige opgaver i Natura 2000-planlægningen:

Danmark er ifølge Habitatdirektivet forpligtiget til at iværksætte de nødvendige foranstaltninger, der sikrer eller genopretter en gunstig bevaringsstatus for de naturtyper og arter, der udgør habitatområdernes udpegningsgrundlag.

Samtidig er Danmark forpligtet til, via gennemførelsen af Fuglebeskyttelsesdirektivet, at træffe egnede foranstaltninger med henblik på at beskytte yngle- og rasteområder for en række fuglearter.

Væsentlige trusler mod naturen

En række faktorer udgør de væsentligste trusler mod de direktivudpegede naturtyper og arter:

Næringsstofbelastning medfører markante forringelser af terrestriske naturtyper, søer, vandløb og kystnære farvande først og fremmest som følge af gødskning, afstrømning fra markarealer og kvælstofnedfald. Store mængder næringsstoffer i naturen fremmer ensartede næringskrævende artssamfund på bekostning af et alsidigt plante- og dyreliv og medfører forringede forhold for den biologiske mangfoldighed og naturtyper og arter;

Tilgroning ændrer på afgørende vis levevilkårene for en række plante- og dyrearter, herunder fuglene. Det truer også især lysåbne naturtyper som moser, enge, klitter, heder, overdrev men også egeskove ofte som følge af manglende eller utilstrækkelig drift;

Fragmentering skaber isolation af arternes bestande, hvorved de risikerer at uddø. Foruden et direkte tab af naturareal, forringes de eksisterende naturtypers tilstand og deres økologiske funktioner;

Udtørring er en vedvarende trussel mod mange våde naturtyper og de tilhørende arter som følge af en ændring i de naturlige vandforhold;

Invasive arter er ikke hjemmehørende arter, der spreder sig. De optager plads og fortrænger det oprindelige plante- og dyreliv og findes i dag på mange naturarealer;

Forstyrrelse kan være en afgørende faktor navnlig for truede og sårbare arter, der på grund af levevis og specifikke krav til levested, vil være følsomme overfor menneskelige aktiviteter. Ofte vil truslerne påvirke i samme retning. For eksempel er tilgroning ofte en effekt af næringsstof-belastning og udtørring, tillige er presset på mange arter højt på grund af fragmentering, og det øges yderligere med forekomst af for eksempel invasive arter og menneskelig forstyrrelse.

Overordnet målsætning

Målsætningen er, at de udpegede naturtyper og arter på sigt opnår "gunstig bevaringsstatus". Der skal opstilles en langsigtet målsætning for hvert af de udpegede Natura 2000-områder.

Målsætningen rækker udover 1. planperiode og beskriver en tilstand, der tager hensyn til potentialet i de lokale naturforhold og i de udpegede områder som helhed.

Sigtelinjer for indsatsen i 1. planperiode

Natura 2000-planen skal under hensynstagen til den overordnede målsætning opstille konkrete retningslinjer for indsatsen i 1. planperiode for hvert enkelt beskyttelsesområde. Det kan være en indsats, som strækker sig ud over planperioden, men som skal iværksættes nu.

Opfyldelsen af Habitat- og Fuglebeskyttelses-direktivernes krav om "gunstig bevaringsstatus" er en opgave, som strækker sig over lang tid og kræver en omfattende indsats. Det er derfor nødvendigt at prioritere og målrette indsatsen i den enkelte planperiode. Den nationale prioritering af indsatsen i 1. planperiode fokuserer på at sikre naturtilstanden for udpegede naturtyper og bestandene for udpegede arter. Der vil på baggrund af naturmæssige forskelligheder være regionale forskelle i gennemførelsen af indsatsen.

Sikring af naturtilstanden af eksisterende naturarealer og arter i beskyttelsesområderne

Ifølge direktiverne skal de naturtyper og arter, der udgør områdernes udpegningsgrundlag, have en gunstig bevaringsstatus. Der er således en forpligtigelse til at sikre naturen mindst samme tilstand som ved

direktivernes ikrafttræden. Dette kræver ofte en løbende driftsindsats og en vedvarende indsats mod næringsstofbelastningen på de eksisterende naturarealer for at opretholde eller genoprette dem i samme tilstand.

Sikring af de små naturarealer

De små naturarealer er ofte i dårlig naturtilstand, blandt andet fordi de er så små, at påvirkningen fra omgivende arealer har stor betydning. En udvidelse af små naturarealer indenfor beskyttelsesområderne samt eventuelt sammenkædning af arealer via spredningskorridorer og trædesten kan være nødvendig for at opretholde naturtilstanden også på længere sigt.

Sikring af naturtyper og levesteder som lovligt kan ødelægges

Der skal ske en sikring af de naturtyper og levesteder, der ikke er beskyttet mod aktiviteter, som direkte kan ødelægge dem. Det drejer sig for eksempel om skovens naturtyper og sten- og boblerev på havet. Der vil derudover være andre ikke beskyttede levesteder for visse af direktivernes arter, hvor en sikring kan være nødvendig, for eksempel for visse fuglearter.

Indsats for truede naturtyper og arter

For naturtyper og arter, hvis status på landsplan er i fare for at blive voldsomt forringet i 1. planperiode, og hvor der er en fare for, at de forsvinder fra den danske natur på sigt kan en egentlig naturgenopretningsindsats og/eller målrettet drift være nødvendig. Som eksempler på truede naturtyper og arter kan nævnes højmoser, eremit og sortterne.

Natura 2000-planlægningen fastlægger desuden retningslinjer for myndighedernes skønsmæssige beføjelser efter lovgivningen i øvrigt.

Natura 2000 og Vandrammedirektivet

Gennemførelsen af Vandrammedirektivet og vandplanerne forventes at bidrage til at imødegå nogle af ovennævnte trusler. Eksempelvis genskabes nye naturområder i ådale, og vandkvaliteten vil blive forbedret. Omfanget af synergieffekten mellem Natura 2000 og Vandrammedirektivet vil blive tydelig undervejs i planprocessen. For vandforekomster, der også er omfattet af Natura 2000-direktiverne, vil det strengeste af miljømålene være gældende.

Med målbekendtgørelsen er der fastlagt nærmere retningslinjer for fastsættelse af mål i Natura 2000-områderne og defineret en 5-trinsskala for naturtilstanden i 18 lysåbne naturtyper. Et tilsvarende tilstandssystem er under udarbejdelse for de 10 skovnaturtyper og for direktivernes arter. På et senere tidspunkt vil et tilstandssystem for såvel de ferske som de marine naturtyper blive udarbejdet.

Bilag 4. Miljørapport for Natura 2000-planen
Miljørapport for Natura 2000-planen for område nr. N222 Vil-
lestrup Ådal

- kan læses på Naturstyrelsen hjemmeside, se www.naturstyrelsen.dk under opslag om plan for dette Natura 2000-område

Naturstyrelsen
Haraldsgade 53
2100 København Ø
www.nst.dk